

DARBUKKA

GUIA DIDÀCTICA
CICLE INICIAL
MARROC

LA CANÇÓ COM A NEXE

INTERCULTURAL A L'AULA

GUIA DIDÀCTICA
CICLE INICIAL
PAIS: MARROC

MONTSERRAT GRAU I SANCHIS

INDEX

	Pàg.
INTRODUCCIÓ	4
1.- OBJECTIUS	9
2.- CONTINGUTS	10
2.1.- CONCEPTES.	
2.2.- PROCEDIMENTS.	
2.3.- ACTITUDS.	
3.- CRITERIS D'AVALUACIÓ.....	11
4.- EIXOS TRANSVERSALS.....	
5.- DISCOGRAFIA.....	12
6.- PLANIFICACIÓ DE LES ACTIVITATS.....	13
7.- ACTIVITATS DIDÀCTIQUES.....	14

INTRODUCCIÓ

La diversitat cultural a les escoles és una realitat cada vegada més gran. En el repte diari dels i les mestres, d'educar pel pluralisme i la interculturalitat, suposa un esforç addicional als que de per si ja comporta el dia a dia escolar. La lluita contra la discriminació i la desigualtat i la seva correcció, demana uns mecanismes d'integració i socialització que només es poden aconseguir mitjançant els valors, universalment reconeguts, que té l'educació.

La cultura és quelcom que es construeix a partir de la l'experiència, es transmet a partir de l'educació: els pares, l'escola, els mitjans de comunicació, la societat...etc. i es modifica a través del temps. Les cultures no són estàtiques, sinó que evolucionen, i un dels elements que més les dinamitzen són els intercanvis.

La necessitat de convivència en una societat multicultural és imprescindible i tota cosa que ens porti a aquesta convivència serà una valuosa eina.

“La cançó com a nexa intercultural a l'aula” pretén ser una eina més. A l'utilitzar el prefix –inter ja fem referència a una reciprocitat, interacció, és a dir, respon a una voluntat d'intercanvi, interrelació i comunicació, compartir determinades informacions entre les diverses cultures que existeixin en una mateixa societat multicultural, en aquest cas farà referència a la petita societat multicultural de les nostres aules.

La música sempre ha jugat un paper molt important a l'educació, però en aquests moments, com a llenguatge universal que és, ens farà de pont d'unió de cultures, de comunicació i apropament. I de la música, una part importantíssima és el cant, activitat comuna a tots els pobles, transmet uns sentiments fonamentals que són iguals a totes les races i en tots els climes, expressats en les llengües més diverses, té la virtut d'ésser compresos per habitants de totes les latituds contribuint a enriquir els coneixement de costums tradicionals de totes les cultures.

La música pels africans es manifesta en situacions relacionades amb el grup o la família, serveix per expressar allò que ultrapassa els temes habituals d'expressió i de comunicació.

La cançó serà la millor eina per fer-nos de nexa i aconseguir una coneixença mútua i promoure actituds d'acostament dels diferents col·lectius dins les nostres aules.

És enriquidor que els alumnes escoltin i coneguin músiques d'estils i de gèneres diversos, és a dir, de perspectives culturals diferents: des de la música clàssica occidental fins a la música popular africana. A partir d'aquests exercicis es pot remarcar la universalitat del fenomen musical, les semblances entre la música de diferents països i les barreges i els intercanvis que s'han produït en l'àmbit musical al llarg de la història: per exemple, la influència de la música àrab en el flamenc andalús, la de la música africana en els espirituals

negres i en el blues actuals, o el cas de les conegudes havaneres que ens parlen de l'emigració catalana a Cuba.

Les propostes que aquí es presenten són enfocades per a fer un treball interdisciplinar, mitjançant un eix transversal: la interculturalitat, i de la mà de la música, les Ciències Socials, i la llengua catalana, que cada mestre/a pot ampliar a altres aspectes que li puguin interessar, entrant si li convé a altres matèries, com podrien ser les llengües estrangeres (anglès i francès) Ciències Naturals...etc. En fi, utilitzar la música per parlar de països , tradicions, religions, societats diferents que ara ens són molt properes.

És per tot això, que aquesta guia, juntament amb els quaderns de treball dels alumnes, facilitaran la feina als/les educadors/res, a la vegada que se'ls obrirà camins que ells/elles mateixos/xes seguiran i podran ampliar.

LA MÚSICA EN EL MAGRIB

Des de sempre la música ocupa un lloc essencial en la vida del Magrib. Les músiques magribines, siguin populars o cultes, estan molt marcades pel vocalisme melòdic àrab (cants acompanyats pels instruments tradicionals o moderns), malgrat que conserven les seves pròpies arrels berbers i també estan obertes a les influències europees.

A Argèlia, dins del conjunt de les músiques populars i des de fa poc més d'una dècada, predomina la versió moderna d'un dels gèneres magrebins més coneguts a Europa: el *raï*. Va sorgir i es va difondre des de l'oest del país, de la mà d'una dona "Cheikha Rimitti", i les seves arrels es troben en la música beduïna. Raï significa punt de vista, opinió, que és el que se sol trobar en els textos de les cançons. Es parla d'amor i de dolor, de sexe, d'alcohol i de drogues, de marginació social i d'emigració, de somnis frustrats, de tristesa, però també d'esperança en un món millor. Els integristes consideren que aquesta música és "impròpia" i contrària als preceptes de l'Islam.

En el Marroc hi ha un eixam de gèneres musicals. Estranya és la regió que no té les seves pròpies maneres de fer música. El *raï*, a l'igual que Argèlia, és de les més apreciades i escoltades per la joventut, sobretot a les grans ciutats. Però n'hi ha d'altres que poden ser d'origen egipci, libanès o de qualsevol altre país àrab.

La música berber està present en tot el Magrib. Pel que fa a la música berber del Marroc, es localitza fonamentalment a la zona del nord del país, en el Rif (Tanger, Tetuan, Nador, Al Hoceïma...) o en la costanera vall del Sousse (Tarudant Agadir...), però també en el centre en les províncies muntanyoses de l'Atlas. Rítmica i alegre en molts casos, triste i melòdica en altres, difereix bastant de l'àrab i andalusa .

El gènere més popular és, sens dubte, la música *chaabi*, que es pot escoltar en els casaments, els batejos, en els cafès, els mercats i les medines. És una música que ha sabut recollir les tradicions populars marroquines i se situa molt propera de les preocupacions dels

sectors socials més humils. Fins a principis dels 70 els músics utilitzaven instruments com el *guembri*, o la *darbukka*, actualment molts han introduït la bateria i els sintetitzadors.

La música andalusí és un gènere molt preuat al Marroc, sobre tot en el nord, marcat per la influència cultural espanyola en general i andalusa en particular. També a la zona d'Oran, a Argèlia, alguns llocs de Tunísia i Líbia hi ha afecció per aquest tipus de música.

Origen: En el sud de la Península Ibèrica, entre els segles X i el XV, musulmans, jueus i cristians varen conviure en un ambient d'intercanvi cultural. Era l'època de AL-ANDALUS, de mestissatge actiu, quan va sorgir i es va desenvolupar la música àrabo-andalusa i el seu gènere més clàssic, la "nouba", una suite cantada i instrumentada, fruit de l'intercanvi i mescla de sons àrabs, jueus sefardites i andalusos. Aquesta música va emigrar al nord d'Àfrica i es va difondre a través de les ciutats i també a països de l'Orient (Síria, Líban, però actualment ja no hi té res a veure). Es va instal·lar al Magrib, sobre tot en el nord del Marroc, on encara segueix viu, si bé ha evolucionat amb els segles i ha rebut influències d'altres estils, com el *chaabi*, el *hawsi* o el *malhun*.

La música andalusí es considera música culta, més urbana que rural. Es pot considerar tan com sagrada com profana, tot dependrà del text. Hi ha diferents escoles estilístiques:

Àla :(instrumental) es practica a ciutats com Fez.

Garnatí (de la paraula Granada) que es practica a les ciutats frontereres amb Argèlia i a Oràn i al Marroc (amb petites diferències d'interpretació)

Sanà: significa obra artesana, ofici treball manual, es practica a Argel.

Maluf. Significa quelcom habitual, es practica a Tunísia, també a Argèlia però no és ben bé el mateix.

Aquesta música que va néixer a AL-ANDALUS és de tradició oral, no hi ha notació musical, els mestres la transmeten als seus deixebles. En el cas del repertori del Marroc (Àla en particular), l'aprenentatge pròpiament musical s'introdueix tradicionalment per una iniciació espiritual que pot ser considerada com una condició per accedir a l'essència peculiar d'aquesta música. L'ensenyament tradicional comença amb textos de lloança al Profeta, textos poètics que pertanyen a la *Nuba Ramal Maya*, primera forma poètico-musical en el repertori marroquí. Es tracta doncs, d'una mena de sacralització d'aquest repertori poètico-musical, conegut i considerat habitualment en les societats magrebines com una via o un mitjà per el desenvolupament de l'aprenent. I està clar que, per conèixer la música marroquí d'origen andalusí, s'ha de començar per una familiarització en l'ambient espiritual en el qual es desenvolupa l'aprenentatge musical tradicional del Marroc.

Pels investigadors és difícil estudiar aquest tipus de música doncs no es troba material per estudiar o molt poc. Al principi (històricament parlant) aquest tipus de música considerada com culta, servia per divertir als califes, més tard la varen utilitzar cofradies

religioses, cerimònies, casaments, circumcisions etc. És una música monòdica, no polifònica, si però, que es poden sentir línies (heterofonia). Hi ha algunes transcripcions d'aquesta música, però molts pocs músics les utilitzen ja que són més útils en l'àmbit de l'anàlisi (musicològic o etnomusicològic) que en l'àmbit de l'interpretació musical. Des del punt de vista estructural (Tonalitat i afinació) no hi ha precisió acústica a les "cromes" en la distància dels tons, el músic té la llibertat d'anar ornamentant, creant un ambient, la tònica és l'ambient.

Pel que fa a les cançons infantils hi han molt pocs escrits produïts i gairebé totes les informacions al respecte són orals. Les cançons infantils tenen generalment estructures més o menys senzilles, allò que facilita la seva interpretació sense tenir coneixements musicals profunds. Altre característica que es pot percebre és la següent: les cançons infantils tenen majoritàriament estructures musicals més tonals que modals. Contràriament a les cançons que pertanyen a la música culta o popular que es basen gairebé de manera exclusiva sobre el sistema modal, en la producció de les cançons infantils magribines es utilitzen les mateixes tonalitats que les de les cançons infantils europees per exemple (Fa major, La menor, Sol major, etc.). Això és una característica que pot permetre en el aspecte musical del repertori cançonístic infantil de ser el objecte de difusió a nivell internacional. Pel que fa a la lletra de les cançons, reflecteix o giren en torn a les temàtiques generals que freqüentment són la pàtria, l'escola, la família, la moral, etc. Les circumstàncies i els contextos en els quals s'interpreten les cançons infantils magribines són generalment l'escola i els col·legis, les festes de final del curs escolar, algunes festes religioses com el "Mawlid" (festa de naixement del Profeta) o a les "colònies de vacances".

Ritme: Des de ben petits els marroquins i les marroquines juguen amb el ritme, utilitzen qualsevol cosa que els cau a les mans per produir -lo. Les festes privades o les religioses són una bona ocasió per practicar-lo. En tots els gèneres de la música popular es reserva una part del seu repertori a les demostracions rítmiques.

La música marroquina actual es troba confrontada en una doble vessant: la preservació de l'immens repertori de la tradició musical erudita i popular, i promoure la creativitat obrint-se al naixement i desenvolupament de les noves idees musicals, en concordança amb el gran potencial de gent jove que té el país.

LA CANÇÓ COM A EINA DIDÀCTICA PER A TREBALLAR LA INTERCULTURALITAT

Quan ens arriben a les nostres aules alumnes nous procedents de la immigració, ens trobem, sobretot amb els alumnes de parla no hispana, que la comunicació oral és nul·la. L'apropament a aquest alumnes nou-vinguts pot ser a l'aula de música, com a llenguatge universal que és, molt fluïda, establint-se d'immediat un corrent d'enteniment.

El/la mestre/a haurà de:

- Crear un clima d'acceptació i comunicació que comenci per la seguretat i la confiança amb un mateix i amb la pròpia identitat. Caldrà animar a que vulguin fer participar als altres de la seva pròpia cultura.
- Detectar els coneixements previs i els preconceptes o prejudicis que tenen els alumnes sobre la cultura del/a alumne/a nou-vingut.
- Intentar tenir el màxim d'informació sobre els costums familiars i de la comunitat dels alumnes que assisteixen a l'aula. Cercar punts de confluència, valors compartits i explicacions sobre maneres de fer molt diferents a les nostres.
- Destacar els valors d'acceptació, respecte i tolerància com a valors positius i necessaris per a una bona convivència.
- No perdre de vista que la comunicació intercultural pot generar conflictes i per tant disposar estratègies que ajudin a superar problemes de relació entre les persones.
- Mantenir una curiositat cultural i una predisposició per a aprendre de les altres cultures, tot valorant les seves aportacions com un enriquiment personal, sense perdre de vista els propis orígens.
- Manifestar-se obertament en contra cap a postures i ideologies que fomenten actituds racistes, xenòfobes o excloents.
- Tenir en compte que la integració de nens i nenes d'altres cultures no es pot generalitzar ja que no depèn tant de la diferència cultural o ètnica com de la manera de ser de cada nen o nena.
- Tenir clar que la idea d'interculturalitat, més que un mer transvasament de continguts culturals entre diferents àmbits socials, és compartir un mateix element cultural, en aquest cas el musical.
- Portar a terme un procés de familiarització amb les cançons que no pertanyen a la nostra cultura, la seva música, sovint tan diferent i tan desconeguda, reclama per part nostra aprendre a escoltar de manera diferent, adequada i eficaç.
- Tenir en compte que cada cultura musical té el seu propi encant i no per diferent a la nostra, en el cas de la música àrab i l'oriental, no tingui el seu.
- Utilitzar la cançó com un important recurs d'interculturalitat perquè a través d'ella podrem assimilar elements culturals d'altres societats.

- Defugir de l'exotisme. Una cançó del company nou-vingut no l'hem de presentar com una cosa exòtica sinó com un element nou a la nostra cultura. El nen immigrant es pot sentir torbat per l'exhortació a mimar les seves diferències respecte a la societat amfitriona, quan ell, el que vol es convertir-se en ciutadà sense adjectius ni designacions que hagin d'aclarir constantment la seva posició a la comunitat.
- Evitar l'encasellament de l'immigrant, perill que va associat al fet d'incloure a les classes de música continguts temàtics amb referència directa a la cultura d'origen dels immigrants. Es podria transmetre una visió estàtica i reificada de la cultura d'aquells a qui mitjançant la música pretenem conèixer millor.
- No considerar la nostra cultura tancada, sinó susceptible de què ella, i per tant el nostre univers musical, es vagi enriquint progressivament mitjançant l'aportació d'altres cultures.
- Gràcies a aquestes aportacions, el mestre de música podrà fer veure als seus alumnes, que la música no comença i s'acaba a l'occident començant pel cant gregorià i acabant amb les músiques contemporànies, sinó que la música actual no constitueix altre cosa que un dels diferents i variats idiomes que constitueixen la història musical de la humanitat.
- Tenir present que el ritme és molt important en aquestes cultures. Caldria tenir a l'abast instruments originals, assequibles per a les escoles com la *dabukka*, que actualment es venen a molt bon preu pels mercats i a botigues especialitzades.
- Que la participació dels nens i de les nenes ha de ser constant. Recordem la frase de JOS WUYTACK en un entrevista a la Revista de " Música y educación", any VIII n. 24 (1995)

"Explica-m'ho i ho oblidaré;
 Ensenya-m'ho i ho recordaré
 Fes-me participar i ho entendre"

1.- OBJECTIUS:

- 1.1.- Conèixer la cultura i costums del Marroc.
- 1.2.- Conèixer i interpretar cançons del Marroc.
- 1.3.- Apreciar la cançó con a llenguatge que ens uneix.
- 1.4.- Escoltar amb atenció i respecte .
- 1.5.- Interpretar les cançons amb la màxima justesa possible.
- 1.6.- Respectar la diferència cultural.
- 1.7.- Valorar la diferència com un fet que ens enriqueix.
- 1.8.- Descobrir la diferent llengua del companya/nya.
- 1.9.- Conèixer instruments del Marroc.

2.- CONTINGUTS

2.1.- CONCEPTES:

- 2.1.1.- Trets de la cultura marroquina.
- 2.1.1.- Cançons del Marroc.
- 2.1.2.- Paisatges del Marroc.
- 2.1.3.- Instruments marroquins.
- 2.1.4.- Objectes del Marroc.
- 2.1.5.- Música del Marroc.

2.2.- PROCEDIMENTS:

- 2.2.1.- Treball de conjunt.
- 2.2.2.- Familiarització amb les cançons de diferent ètnia, en aquest cas del Marroc.
- 2.2.3.- Ús de la veu en registre adequat a la cançó.
- 2.2.4.- Vivència de la cançó.
- 2.2.5.- Adopció d'una bona postura corporal per cantar.
- 2.2.6.- Pràctica de ritmes amb instruments de percussió: la darbukka.
- 2.2.7.- Audició de cançons enregistrades del Marroc.
- 2.2.8.- Audició de música del Marroc.
- 2.2.9.- Lectura i posterior treball del quadern.

2.3.- ACTITUDS:

- 2.3.1.- Constància en el manteniment d'una audició atenta i respectuosa.
- 2.3.2.- Apreciació de la cançó com a eina intercultural.
- 2.3.3.- Interès per distingir una cançó d'un altre.
- 2.3.4.- Respecte per la pronúncia de llengua diferent.
- 2.3.5.- Desenvolupament d'una actitud positiva davant de la diferència.
- 2.3.6.- Valoració del patrimoni cultural dels diferents països.
- 2.3.7.- Gust per la interpretació instrumental.

3.- CRITERIS D'AVALUACIÓ:

- 3.1.- Participa amb interès ?
- 3.2.- Canta la cançó atenent les indicacions dels director i/o directora?
- 3.3.- Valora les interpretacions individuals dels companys i/o companyes?
- 3.4.- Relaciona la cançó apresada amb el Marroc?
- 3.5.- S'esforça en la pronúncia de l'àrab?
- 3.6.- S'esforça per aconseguir el ritme de la cançó?
- 3.7.- Coneix els trets culturals apresos?
- 3.8.- Coneix els instruments?

4.- EIXOS TRANSVERSALS:

- 4.1.- Educació per la convivència
- 4.2.- Educació per a la no-discriminació.
- 4.3.- Augment de les capacitats d'interrelació amb els companys i companyes nou-vinguts.

5.- DISCOGRAFIA:

- CANÇONS INFANTILS ÀRABS. Distribuidor: BAIBARS.com.
Conté llibre de cançons en àrab i cassette.
- CANÇONS DE NENS . MARROC- CASABLANCA
Lletra: Mohamed Farra.
Música: Mohamed Benhindil.
Editorial: Al Maktaba al Muhammadiyya- 2000. Llibre i casset.
- RAY 2003. CD on hi ha el Rai més actual. Es pot trobar a NASIFON C/ Joaquim Costa nº 2 de Barcelona.
- BOMBA CHAÂBÍ VOL1 . CD. Es pot trobar a NASIFON C/ Joaquim Costa 2 de Barcelona.
- SUITE DE LA MEDITERRÀNIA. Discogràfica Temps Record. Management VESC S.L.
- MUSIQUE ARABO-ANDALOUSE DU MAROC. GHARNATI . AMINA ALAOUI.
Edita: ETHMC.

- RAI MOROCAIN. AMROU CHEB. ETNOMUSIC.

- VOICES OF MARRAKECH (K) BNET HOUARUYAT. ETNOMUSIC.

- TOUAREG. KHADIJA/OTHTMAN OTHMANI. ETNOMUSIC.

- MOROCCO BERBER MUSIC. ETNOMUSIC.

- MUSICA GHARNATICA. NUBA RAMAÑ ETNOMUSIC.

- SALAM MUSIQUE CLASSIQUE MAROCAINE. ORCHESTRE DE CHEIKH.

ETNOMUSIC

- MAROC: Musiques berebers et marocaine. ARION. FNAC.

- JEDWANE. Leroi du chaabi. Edita MAGHREH 99.

6.- PLANIFICACIÓ DE LES ACTIVITATS

Primera sessió

Activitats: Situar en un mapa el país dels companys i companyes del Marroc.

Conèixer alguns costums.

Aprendre una cançó marroquina.

Activitats del quadern de treball.

Segona sessió

Activitats: Cantar .

Activitats del quadern de treball.

Tercera sessió

Activitats:

- Cantar cançons del Marroc.
- Contrastar la informació trobada.
- Activitats del quadern de treball.

Quarta sessió

Activitats: Audició.

Cantar

Treballar ritmes amb instruments de percussió.

Activitats del quadern de treball

Cinquena sessió

Activitats: Muntar un mural i exposició d'objectes del Marroc.

Preparar una festa marroquina.

Fer una festa marroquina.

7.- ACTIVITATS DIDÀCTIQUES

PRIMERA SESSIÓ:

OBJECTIUS:

- Iniciar el treball. Motivar a l'alumnat.
- Saber situar el país del Marroc.
- Conèixer el paisatge del Marroc.
- Aprendre una cançó

ACTIVITATS:

- Activitats del quadern:
 - Situar el Marroc en un mapa.
 - Dibuixar una família marroquina.
 - Dibuixar un paisatge del Marroc.
- Aprendre i cantar la cançó del Marroc "Is muqui ummi" pàgina 7 del quadern.

ORIENTACIONS:

- Explicar als i les alumnes que mitjançant cançons ens endinsarem en el Marroc, país d'origen d'alguns companys i companyes de classe.
- Identificar quins són els coneixements previs que tenen els i les alumnes del Marroc.

SEGONA SESSIÓ

OBJECTIUS:

- Conèixer el país del Marroc.
- Conèixer cançons del Marroc.
- Conèixer que en el Marroc s'hi parla un altra llengua molt diferent.
- Conèixer la diferència d'escriptura entre els grafismes àrabs i els de la nostra llengua.

ACTIVITATS:

- Activitats del quadern.
- Audició de la cançó Is muqui ummi.
- Cantar

TERCERA SESSIÓ

OBJECTIUS:

- Conèixer la utilitat de les cançons de bressol.
- Conèixer una cançó de bressol del Marroc.
- Conèixer diferents objectes marroquins.
- Conèixer instruments marroquins.

ACTIVITATS:

- Aprendre la cançó Ya rari, pàgina 12 del quadern.
- Activitats del quadern de treball.

ORIENTACIONS:

- Cal posar èmfasi en que l'actitud de les mares davant dels seus nadons és la mateixa a ambdós països.

QUARTA SESSIÓ

OBJECTIUS

- Saber interpretar cançons del Marroc.
- Despertar actituds de solidaritat.
- Valorar i respectar la riquesa d'altres cultures .
- Escoltar música del Marroc.
- Interpretar ritmes

ACTIVITATS:

- Audició de música del Marroc.
- Interpretació de ritmes.
- Aprendre la cançó "Darahachi", pàgina 15 del quadern.
- Cant individual i en grup.
- Completar el quadern.

ORIENTACIONS:

- Presentar l'audició com una activitat lúdica i preparar-los en que el que sentiran és molt diferent de la música en que estan acostumats.
- Seguir un procés de familiarització respecte a la música del Marroc.
- Sinó es tenen instruments per a treballar el ritme, val qualsevol cosa que soni, taules, galledes....
- Es pot proposar que els alumnes busquin la informació del país, cercant a la biblioteca escolar i utilitzant noves tecnologies, com la recerca per internet, sempre però, ajudats pel /la mestre/a o també per les seves famílies.
- Ajudar als i les alumnes a preparar les entrevistes.

CINQUENA SESSIÓ

OBJECTIUS:

- Conèixer alguns costums del Marroc.
- Apropament de les cultures mitjançant la música i la gastronomia.
- Aconseguir la integració mitjançant el coneixement mutu.
Aprendre a cercar informació

ACTIVITATS:

- Preparar una exposició d'objectes del Marroc.
- Muntar una festa marroquina.
- Preparar músiques d'ambient per la festa.
- Preparar menges del Marroc.
- Pintar-se les mans de henna.
- Cantar les cançons apreses.

ORIENTACIONS:

Al preparar la festa convindria implicar a les famílies marroquines en la seva organització: als pares i mares en la confecció de receptes , te , pintar-se les mans amb henna, fer el crit típic, decorar l'ambient etc., i als germans i germanes grans en l'ambientació musical.

Es pot preparar l'aula i ambientar-la amb catifes i coixins.

